

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83795,Zieleniewski-Ludwik.html>
2023-02-05, 04:45

Zieleniewski Ludwik

ZIELENIEWSKI Ludwik (1819, Kraków - 1885, tamże), konstruktor i wynalazca, pionier przemysłu maszyn i narzędzi rolniczych w Galicji. Był synem Antoniego, kowala, i Marzanny primo voto Nowakowskiej, ojcem Edmunda.

Z. kształcił się początkowo na aptekarza. W 1839 przejął kuźnię, którą po śmierci ojca (1831) prowadziła matka. Zakład wyposażył w warsztaty ślusarskie i stolarskie z licznymi poruszonymi ręcznie obrabiarkami do metalu i drewna. Rozpoczął wyrób narzędzi rolniczych i niektórych urządzeń przemysłowych, głównie zaś zajmował się reperacją maszyn oraz kuciem koni i wyrobem podków. W 1844 złożył wniosek o koncesję na wyrób powozów, a czekając na zgodę, rozpoczął ich naprawianie. Przedstawiona odmowa była motywowana prawem cechowym, które nie zezwalało na zatrudnianie w jednym warsztacie przedstawicieli różnych zawodów.

Po zmianach politycznych wynikłych z włączenia Wolnego Miasta Kraków do Austrii w 1846, które spowodowały zniesienie pańszczyzny, nastąpił wzrost zapotrzebowania na pługi i brony. Z. działalność rozpoczął od naprawy urządzeń, a od 1848 produkował już własne narzędzia i maszyny rolnicze, w tym zbudował wg własnego pomysłu pług żelazny nakoleśny, który sprawdził się w warunkach uprawy w wąskie zagony i głębokie bruzdy. W 1849 wstąpił do powstałego w 1847 Tow. Rolniczo-Gospodarskiego Krakowskiego.

23 VI 1853 Krakowska Komisja Administracyjna przyznała Z. koncesję oraz prawo założenia firmy: C.K. Uprzywilejowana Krajowa Fabryka Maszyn Rolniczych i Narzędzi Ludwika Zieleniewskiego. Od 25 IX 1851 dysponował już pierwszą w Krakowie maszyną parową o mocy 12 KM napędzającą 3 tokarnie, 2 wiertarki, szlifierkę i piłę tarczową, co dawało mu możliwość produkcji seryjnej. W tym celu zaciągnął u hr. A.

Potockiego z Krzeszowic (prezesa Tow. Rolniczo-Gospodarskiego Krakowskiego) pożyczkę w wysokości 17 tys. zł reńskich z oprocentowaniem rocznym 5%, którą spłacili dopiero synowie Z. w 1891.

Z. początkowo kopiował maszyny zagraniczne, a w tym celu często wyjeżdżał na zagraniczne wystawy, gdzie kupował maszyny i urządzenia. Z czasem powstawały jego własne konstrukcje z licznymi ulepszeniami. Już w 1856 zakład produkował 85 typów maszyn i narzędzi rolniczych, w tym najpopularniejsze siewniki, siewniki oraz koparki do ziemniaków. Pługi i młocarnie Z. zdobyły największe uznanie na wystawach w Krakowie (1853) i w Wiedniu (1857). W tym okresie Z. zatrudniał w wytwórni około 80 pracowników. W 1870 sprzedawał rocznie ziemianom w Galicji, w Królestwie Polskim, w Rosji i na Węgrzech ok. 1000 żelaznych pługów i 40 młocarń. Mając duży zbył, Z. zakupił nową maszynę parową o mocy 16 KM. Od 1861 funkcjonowała w fabryce, założona z inicjatywy Z., Kasa Chorych.

W tym okresie nastąpiły także problemy ze sprzedażą produkcji, spowodowane wprowadzeniem zakazu importu maszyn rolniczych na teren Królestwa Polskiego oraz wzrostem liczby na rynku tańszych maszyn pochodzących z Anglii i USA. Odpowiedzią na to było rozszerzenie przez Z. asortymentu wyrobów z przeznaczeniem dla małych młynów, browarów, gorzelnii oraz na wyposażanie straży pożarnych. Z. rozpoczął także produkcję kotłów parowych (1860) oraz maszyn parowych (1861). Próbował też podjąć, ale bez sukcesów, produkcję maszyn wiertniczych dla potrzeb rozwijającego się galicyjskiego górnictwa naftowego. W rezultacie fabryka zaczęła podupadać, w latach 80. wykonywała tylko naprawy swoich produktów. W 1872 Z. przygotował wielki, ilustrowany katalog wyrobów zakładu: *Ilustrowany podręcznik dla rolników i przemysłowców. (Przegląd narzędzi i maszyn rolniczych i przemysłowych, objaśnienia o ich składzie i właściwym użyciu)*, zaopatrzone w szczegółowe opisy i rysunki. Fabrykę zmodernizował i doprowadził do rozkwitu, po śmierci Z., jego syn Edmund.

Z. był członkiem krakowskiego Tow. Strzeleckiego. W 1857 zdobył tytuł Króla Kurkowego, w latach 1868 i 1872 był

drugim, a w 1873 pierwszym marszałkiem tej organizacji. Był członkiem Rady Miejskiej Krakowa, pełnił funkcję wiceprezesa Sekcji Przemysłowej Izby Handlowej i Przemysłowej w Krakowie. Od chwili powstania w 1877 był także członkiem Krakowskiego Tow. Technicznego.

Nazwisko Z. nosi pierwsza w Krakowie i jedna z pierwszych w Polsce fabryka pracująca bez przerwy do naszych czasów: Zakłady Budowy Maszyn i Aparatury im. L. Zieleniewskiego. W 2008 fabryka przeniosła się do Niepołomic. Oryginalny budynek kuźni Z. zachował się przy ul. św. Krzyża w Krakowie.

SBTP (J. Piłatowicz); SPPT (J. Bartyś).

J. Bartyś: *Początki mechanizacji rolnictwa polskiego*, Wrocław-Warszawa, 1966, s. 125-127, 167, 170, 191, 228-230, 252-254, 258, 261-263, 284, 288-289, 348-350, 355; J. Duda: *Z dziejów najstynniejszej krakowskiej fabryki Ludwika Zieleniewskiego*, „Zeszyty Naukowo-Techniczne Oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji w Krakowie”, Studia-Materiały-Informacje 1993, z. 26; W. Saryusz-Zalewski: *Dzieje przemysłu w byłej Galicji 1804-1929*, Kraków, 1930, s. 64-65, 68, 113-125, 158-170; K. Schabowska, *Zieleniewski Ludwik*, [w:] *Inżynierowie polscy w XIX i XX wieku. Tom VII. 100 najwybitniejszych polskich twórców techniki*, red. J. Piłatowicz, Warszawa 2001, s. 280-282; *Sprawozdanie z pięćdziesięcioletniej działalności Krakowskiego Towarzystwa Technicznego 1877-1927*, Kraków 1927, s. 106; Z. Wolfram: „L. Zieleniewski” - *To brzmi dumnie! 1804-2004*, Kraków 2004.

Andrzej J. Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)